

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Elżbieta Karska

w sprawie z odwołania D. O.

od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa Nr (...) z dnia 28 marca 2023 r.,
w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiągnącego
wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 19 września 2023 r.,

oddala odwołanie.

(NM)

UZASADNIENIE

Krajowa Rada Sądownictwa (dalej także: „Rada” lub „KRS”) uchwałą nr 188/2023 z dnia 28 marca 2023 r., w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiągnącego wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku, na podstawie art. 69 § 1b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 217, dalej: „p.u.s.p.”) nie wyraziła zgody

na dalsze zajmowanie stanowiska przez D. O. – sędziego Sądu Rejonowego w K. – osiagającej wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku.

W uzasadnieniu Rada wskazała, że D. O. - sędzia Sądu Rejonowego w K. – oświadczyła Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska sędziego po osiągnięciu 65 roku życia, w związku z osiągnięciem 64 roku życia. Do oświadczenia załączyła zaświadczenie lekarskie z dnia 1 marca 2023 r. i psychologiczne z dnia 2 marca 2023 r. stwierdzające jej zdolność do dalszego pełnienia urzędu sędziego.

Prezes Sądu Rejonowego w K. pismem z 21 marca 2023 r. przedstawił pozytywną opinię służbową dotyczącą pracy D. O. na stanowisku sędziego Sądu Rejonowego w K. oraz wskazał, że dalsze zajmowanie przez uczestniczkę postępowania stanowiska sędziowskiego i orzekanie przez nią po ukończeniu 65 roku życia jest w interesie całego Sądu Rejonowego w K.. Jej obecność powoduje, że sytuacja w Wydziale Rodzinnym jest stabilna i głównie dzięki niej wyniki Wydziału są od lat bardzo dobre. Jej odejście z Sądu spowodowałoby znaczne trudności etatowe. Poparł tym samym wniosek uczestniczki postępowania o dalsze zajmowanie przez nią stanowiska sędziowskiego.

Prezes Sądu Okręgowego w Z. pismem z 22 marca 2023 r. przedstawił pozytywną opinię służbową dotyczącą pracy D. O. na stanowisku sędziego Sądu Rejonowego w K.. Wskazał między innymi na wieloletnią, rzetelną i sumienną pracę orzeczniczą wykonywaną przez D. O. oraz jej wysoką kulturę osobistą i kulturę urzędowania.

W celu przygotowania sprawy do rozpatrzenia na posiedzeniu Rady, Przewodniczący Rady wyznaczył zespół, zawiadomił Ministra Sprawiedliwości o jego powołaniu oraz o sprawach indywidualnych przekazanych zespołowi w celu przygotowania ich do rozpatrzenia na posiedzeniu Rady. Minister Sprawiedliwości nie przedstawił opinii w trybie art. 31 ust. 2b ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 269, dalej: „u.KRS”).

Na posiedzeniu plenarnym Rady 28 marca 2023 r. zespół wyjaśnił, że szczegółowa analiza statystyki załatwalności spraw 3-letnich i 5-letnich z referatu uczestniczki postępowania prowadzi do wniosku, że posiada ona największą liczbę tzw. spraw starych spośród wszystkich sędziów orzekających w Wydziale. Ponadto,

zespół stwierdził, że D. O. otrzymuje mniejszy wpływ spraw niż średnia w Wydziale. W 2022 r. do jej referatu wpłynęło 627 spraw tymczasem średnia w Wydziale wynosi niemal 650 spraw. Mimo mniejszego wpływu spraw, niższy jest również uzyskiwany przez uczestniczkę postępowania wskaźnik załatwialności spraw niż średnia Wydziału, a pozostałość jest wyższa. Mając na uwadze powyższe, zespół nie rekomendował uwzględnienia oświadczenia o woli dalszego zajmowania stanowiska sędziego przez uczestniczkę postępowania.

Krajowa Rada Sądownictwa podzieliła stanowisko zespołu wskazując, że przedstawione przez Prezesa Sądu Okręgowego w Z. – przy piśmie z 22 marca 2023 r. – dane statystyczne odnośnie pracy D. O. nie przemówiły za koniecznością uwzględnienia możliwości orzekania przez uczestniczkę postępowania w okresie przekraczającym datę osiągnięcia wieku przejścia w stan spoczynku z art. 69 § 1 p.u.s.p. W ocenie Rady nie istnieje interes wymiaru sprawiedliwości ani ważny interes społeczny w utrzymaniu sędziego w ramach przydzielonego etatu sędziowskiego w miejsce przeprowadzenia odpowiedniej procedury konkursowej zmierzającej do obsadzenia zwolnionego stanowiska sędziowskiego. Rada podkreśliła, że powyższe nie przekreśla wieloletniej pracy orzeczniczej D. O. i pozytywnych opinii służbowych w tym względzie. Wyniki pracy D. O. nie przemówiły jednak za uznaniem, że celowe jest zachowanie jej w czynnej służbie sędziowskiej.

Powyższe okoliczności spowodowały, że w trakcie posiedzenia Krajowej Rady Sądownictwa dnia 28 marca 2023 r. „za” uwzględnieniem oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska złożonego przez D. O.- sędziego Sądu Rejonowego w K. oddano 2 głosy, przy 11 głosach „przeciw” i 4 głosach „wstrzymujących się” (oddano ogółem 17 głosów). Tym samym Rada nie wyraziła zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez D. O..

D. O. (dalej: „odwołująca”) na podstawie art. 398¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 44 ust. 3 u.KRS zaskarżyła powyższą uchwałę w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego i formalnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 44 ust. 1 i 3 u.KRS) poprzez naruszenie art. 2 i art. 180 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, art. 69 § 1b p.u.s.p., a także art. 29 ust. 2, 33 ust. 1 i art. 42 ust. 1 u.KRS, poprzez :

1. brak należytego uzasadnienia uchwały;
2. brak wszechstronnego rozważenia sprawy przez KRS;

3. nieuprawnione przyjęcie przez KRS, że ani interes wymiaru sprawiedliwości, ani ważny interes społeczny nie przemawiają za tym, aby odwołująca się w dalszym ciągu zajmowała stanowisko sędziego.

Odwołująca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonej uchwały i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Krajowej Radzie Sądownictwa; jednocześnie na podstawie art. 730¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 734 k.p.c. i w związku z art 398²¹ k.p.c. oraz art. 44 ust.3 u.KRS wniosła o udzielenie zabezpieczenia poprzez wstrzymanie skuteczności zaskarżonej uchwały.

Odwołująca zwróciła także uwagę na brak pouczenia o terminie i sposobie zaskarżenia uchwały. W szczególności o tym, że od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa dotyczącej wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziego, który osiągnął wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku, przysługuje odwołanie mówi uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NZP 3/21.

Odwołująca podniosła, że Rada w uzasadnieniu zaskarżonej uchwały powołała się na dane statystyczne, ale nie odniosła się do wszystkich istotnych danych mających wpływ na ocenę pracy sędziego i w sposób dowolny je zinterpretowała, nie wnikając w to, o czym tak naprawdę one świadczą. W szczególności widać to na przykładzie spraw starych, nie wskazując nawet, ile takich spraw rzeczywiście w swoim referacie ma odwołująca. Rada nie wskazała także przyczyn tak długiego trwania postępowań. Odwołująca podniosła, że w referacie ma dwie sprawy „stare”. Odwołująca wyjaśniła, że:

1. sprawa w rep. RC toczy się ponad 5 lat – została zawieszona z uwagi na toczące się postępowanie rozwodowe, a uczestniczka postępowania, jako sędzia nie miała żadnego wpływu na to jak długo będzie się toczyła sprawa o rozwód, a zawieszenie postępowania było konieczne z uwagi na treść art. 445 § 2 k.p.c. – Sąd był zobligowany zawiesić postępowanie z urzędu.
2. Sprawa w rep. Nsm trwała ponad trzy lata, ponieważ z uwagi na pandemię, chorobę wnioskodawczyni, okręgowy zespół specjalistów sądowych przeprowadził badania i wydał opinię w sprawie w długim okresie czasu od momentu zlecenia badania i wydania opinii, a w trakcie postępowania trzeba

było jeszcze podjąć działania zmierzające do ustalenia miejsca pobytu uczestnika postępowania.

Odwołująca podniosła także, że sprawy są jej przydzielane zgodnie z wpływem i losowaniem SLPS, na co nie ma ona wpływu. Odwołująca podkreśliła, że załatwiła więcej spraw niż wpłynęło do jej referatu (wpłynęło 627, a załatwiła 664 sprawy) – wskaźnik opanowania spraw wyniósł zatem 106%.

Odwołująca zwróciła także uwagę, że w toku postępowania nie przedstawiono rzetelnie jej sylwetki zawodowej, w tym wyników pracy. Z treści uzasadnienia nie wynika, że pełne dane dotyczące wyników pracy odwołującej były przedmiotem badania w toku postępowania przed Radą; nie zostały również przedstawione przez członka zespołu powołanego przez Radę.

W ocenie odwołującej decyzja Rady została podjęta arbitralnie, z naruszeniem kryteriów wskazanych w art. 69 § 1b p.u.s.p. w zw. z art. 69 § 1 p.u.s.p. oraz zasad związanych z istotą władzy sądowniczej zawartych w Konstytucji RP. Odwołująca podkreśliła, że Konstytucja RP nie przewiduje mechanizmów „weryfikacji” powołań sędziowskich. Takim mechanizmem staje się natomiast procedura decydowania o pozostawieniu w stanie czynnym sędziego po osiągnięciu przez niego określonego wieku przechodzenia w stan spoczynku, która nie może prowadzić do weryfikacji sędziów na zasadzie uznaniowości organu. Owa uznaniowość jest ograniczona zasadami dotyczącymi pełnienia urzędu sędziego. Rada nie powinna ograniczać się do literalnego brzmienia art. 69 § 1b p.u.s.p, ale rozważyć czym jest w konkretnej sprawie wskazany w nim „interes wymiaru sprawiedliwości” i „ważny interes społeczny”. Zdaniem odwołującej kryteria, którymi kieruje się Rada powinny być określone w sposób maksymalnie uwzględniający istotę służby sędziowskiej, z którą wiąże się nierozzerwalnie zasada nieusuwalności sędziów i niezawisłości sędziowskiej. Rada powinna wziąć pod uwagę wszelkie okoliczności w tym, czy interes publiczny przemawiał za wyrażeniem zgody na pozostawienie skarżącej w stanie czynnym. Rada powinna mieć też na uwadze interes indywidualny odwołującego się sędziego. Uchwała Rady nie może sprawiać wrażenia arbitralnej lub podjętej przy zastosowaniu niejasnych kryteriów, a taką jawi się zaskarżona uchwała.

Dla oceny interesu wymiaru sprawiedliwości i interesu społecznego ocenie podlegać powinny kwalifikacje i praca sędziego, stabilność orzecznictwa, i co najważniejsze wiedza i doświadczenie zdobyte przez uczestniczkę postępowania przez okres całej pracy na stanowisku sędziego, a od takiej oceny Krajowa Rada Sądownictwa w zaskarżonej Uchwale się uchyliła, nie dokonując takiej oceny. Rada nie uwzględniła natomiast ogromnego doświadczenia uczestniczki postępowania w rozpoznawaniu spraw rodzinnych i nieletnich – przeszło 41 lat uczestniczka postępowania orzeka wyłącznie w wydziale rodzinnym i nieletnich.

W odpowiedzi na powyższe Krajowa Rada Sądownictwa wniosła o oddalenie odwołania w całości, jako pozbawionego uzasadnionych podstaw. W ocenie Rady, odwołująca nie wykazała, aby zaskarżona uchwała została wydana sprzecznie z prawem – Sąd Najwyższy jest zaś uprawniony do zbadania uchwały tylko i wyłącznie pod tym kątem. Rada podkreśliła, że w sprawie nie zaistniały wyjątkowe okoliczności dotyczące odwołującej lub sytuacji kadrowej Sądu lub Wydziału, w którym orzeka odwołująca, co przemawiało za nieuwzględnieniem jej wniosku. Rada podkreśliła, że zarzuty odwołującej się w powyższym zakresie i przedstawiane przez nią argumenty wynikają w istocie wyłącznie z niezadowolającego – z jej perspektywy – rezultatu oceny celowości utrzymania odwołującej się w czynnej służbie sędziowskiej. W ten sposób autorka odwołania prowadzi polemikę z oceną dokonaną przez Krajową Radę Sądownictwa, choć wykracza to poza dozwolone granice odwołania. Podkreślenia wymaga bowiem, że Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do oceny zasadności realizowanej przez Radę polityki kadrowej.

Krajowa Rada Sądownictwa podtrzymała stanowisko wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonej uchwały. W analizowanym odwołaniu nie wykazano, aby Rada w swoim postępowaniu dopuściła się naruszenia prawa. Uchwała, od której zostało wniesione odwołanie, zapadła w ramach przysługujących Radzie ustawowych kompetencji, na podstawie prawidłowo poczynionych ustaleń faktycznych i przy zastosowaniu wskazanych wyżej przepisów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odwołanie, jako niezasadne, podlegało oddaleniu.

Zgodnie z art. 69 § 1 p.u.s.p. sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie. Zgodnie natomiast z art. 69 § 1b p.u.s.p. Krajowa Rada Sądownictwa może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, jeżeli jest to uzasadnione interesem wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym, w szczególności jeśli przemawia za tym racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów.

Od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa dotyczącej wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziego, który osiągnął wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku, przysługuje odwołanie (*vide*: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NZP 3/21).

Po pierwsze należy mieć na względzie, że zasadą i regułą jest obligatoryjne przejście sędziego w stan spoczynku wraz z osiągnięciem określonego wieku. Przejście sędziego w stan spoczynku następuje *ex lege*. Natomiast zajmowanie przez sędziego stanowiska po ukończeniu przez niego 65 r.ż. stanowi wyjątek od powyższej zasady, a użyty w nim przez ustawodawcę zwrot „może” oznacza uprawnienie (a nie obowiązek) Rady do wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego wyrażającego wolę pełnienia służby pomimo ukończenia przez niego 65 roku życia. Zgoda Rady jest uzależniona od stwierdzenia, że jest to uzasadnione interesem wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym, a jej uchwała ma charakter konstytutywny.

Zgodnie z przyjętym zatem przez ustawodawcę założeniem, odstępianie od omawianej zasady musi wynikać z wyjątkowych okoliczności mających szczególnie doniosły charakter, przy czym wyłączną rolę Krajowej Rady Sądownictwa jest wypełnienie treścią pojęć „interes wymiaru sprawiedliwości” i „ważny interes społeczny”. W wyroku z 25 stycznia 2023 r., I NKRS 98/22 Sąd Najwyższy stwierdził, że „interes”, o którym mowa w art. 69 § 1b p.u.s.p. ma charakter pozytywny, a nie

negatywny. Sąd Najwyższy podkreślił także, że każde odejście doświadczonego i rzetelnego sędziego w stan spoczynku jest pewnym „osłabieniem” wymiaru sprawiedliwości, ale też jest naturalną i ustawowo uzasadnioną koniecznością. Nie można więc utożsamiać interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziowskiego przez osobę, która osiągnęła już 65 rok życia.

W wyroku z 11 maja 2011 r., III PO 2/11 Sąd Najwyższy wprost wskazał, że „pokoleniowa” wymiana kadr prokuratorskich, związana z jednej strony, z osiąganiem przez zasłużonych prokuratorów wieku umożliwiającego im skorzystanie z przywileju prokuratorskiego stanu spoczynku, a z drugiej strony, z potrzebą umożliwienia przejęcia tej służby przez innych doświadczonych prokuratorów, a także zapewnienie etatów dla nowych kadr prokuratorskich, jest uzasadnionym kierunkiem prowadzenia polityki kadrowej w jednostkach organizacyjnych prokuratury (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 3 marca 2011 r., III PO 12/10). Ta argumentacja jest aktualna także w odniesieniu do sędziów, gdyż ustawowe regulacje dotyczące dalszego zajmowania stanowisk przez prokuratorów i sędziów po osiągnięciu przez nich 65 roku życia są analogiczne.

Zdaniem Sądu Najwyższego, Rada nie dostrzegając interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego słusznie nie odstąpiła od zasady, zgodnie z którą sędzia przechodzi w stan spoczynku po ukończeniu 65 roku życia. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na przedmiot (uchwała) i cel toczącego się postępowania (dalsze zajmowanie stanowiska sędziego) oraz ustawowe przesłanki umożliwiające Radzie pozostawienie odwołującego się w czynnej służbie sędziowskiej (interes wymiaru sprawiedliwości lub ważny interes społeczny). Do tych przesłanek nie należy ilość przydzielonych i zakończonych przez sędziego spraw, efektywność jego pracy, czy okoliczność ile urlopu wykorzystał lub przez jaki okres przebywał na zwolnieniu lekarskim. Sąd Najwyższy nie kwestionuje wysokich kwalifikacji zawodowych i bogatego doświadczenia orzeczniczego odwołującej, jednak posiadanie tych atrybutów nie przesądza *epo ipso* o konieczności uwzględnienia wniosku sędziego o dalsze pełnienie urzędu, mimo osiągnięcia przez niego wieku emerytalnego.

„Interes wymiaru sprawiedliwości” i „ważny interes społeczny”, o których mowa w art. 69 § 1b p.u.s.p., to pojęcia niedookreślone, których wypełnienie konkretną treścią ustawodawca pozostawił Krajowej Radzie Sądownictwa wskazując jedynie, że za pozytywnym ustaleniem, iż zachodzą one w konkretnej sprawie, mogą przemawiać racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów. Przykłady te stanowią istotną wskazówkę interpretacyjną. Wynika z nich bowiem jednoznacznie, że nie można utożsamiać interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziowskiego przez osobę, która osiągnęła już 65 rok życia.

Kwestionując uchwałę Rady o odmowie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska odwołująca się nie wskazała okoliczności, które w danym konkretnym przypadku przemawiają za odstępniem od zasady określonej w art. 69 § 1 p.u.s.p., a ponieważ zgodnie z przyjętym przez ustawodawcę założeniem sytuacja taka musi mieć charakter wyjątkowy, okoliczności te – leżące po stronie odwołującej, czy też mające oparcie w interesie wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesie społecznym – powinny zostać wskazane oraz odpowiednio uzasadnione.

Zgodnie z art. 6 k.c., który ma zastosowanie w przedmiotowym postępowaniu, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne i ma w tym interes prawny. Zgromadzony w sprawie materiał i argumenty przedstawione przez Odwołującą nie dają podstaw do stwierdzenia, by tego rodzaju okoliczności zaistniały w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy nie jest natomiast uprawniony do oceny celowości realizowanej przez Radę polityki kadrowej sądownictwa powszechnego. Rozpoznając wniesione odwołanie Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do ingerencji w materialną treść zaskarżonej uchwały, albowiem dokonanie oceny, co do zasadności dalszego zajmowania stanowiska sędziego stanowi wyłączną kompetencję Rady (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2021 r., I NKRS 22/21). Sąd Najwyższy uprawniony jest jedynie do zbadania uchwały KRS pod kątem zgodności z prawem.

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Najwyższy stwierdził, że wskazane w uzasadnieniu zaskarżonej uchwały kryteria oceny wniosku odwołującej o

wyrażenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego po ukończeniu 65 roku życia oraz sposób ich zastosowania nie naruszają zarówno prawa materialnego jak i procesowego, tym samym stwierdził brak podstaw do uchylenia zaskarżonej uchwały.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy, na podstawie art. 73 § 2 p.u.s.p. w zw. z art. 44 ust. 1 u.KRS oraz art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 44 ust. 3 u.KRS, orzekł jak w sentencji.

[SOP]

(r.g.)